

Ks. Franciszek Jabłoński
Gniezno

Działalność misyjna Kościoła w Ameryce w świetle nauczania Jana Pawła II i Benedykta XVI oraz w kontekście *Księgi fundacji św. Teresy od Jezusa*

Wprowadzenie

W 1566 r. do Hiszpanii z Meksyku przybył pewien rozentuzjarmowany misjonarz. Był to o. Alonso Maldonado de Buendia (1515-1597), urodzony w Salamance, franciszkanin, misjonarz w Peru i w Meksyku (1551-1561). Po powrocie do Hiszpanii w 1556 r. przedstawił Radzie Ameryki oraz królowi Filipowi II szereg petycji. Następnie spotkał się w Rzymie ze św. Piusem V. Nieco później jednak, z powodu skrajnych poglądów, jego życie się skomplikowało. Spędził wiele lat w więzieniach Inkwizycji. Był uczniem znakomitego o. Bartolomego de Las Casasa, dominikanina, obrońcy Indian. W mieście św. Teresy – Ávila znalazł się przejazdem. Najprawdopodobniej to sama Teresa umówiła z nim spotkanie w rozmównicy mniszek, które zgromadziły się, aby go słuchać. Współcześni mu świadkowie opowiadali o tym „rozmownym” misjonarzu, że w każdym klasztorze, w którym był obecny, całymi godzinami potrafił utrzymywać uwagę zachwyconych słuchaczy, relacjonując im problem misyjny Ameryki.

Ojciec Tomasz Alvarez w swoim komentarzu do *Księgi fundacji św. Teresy od Jezusa* pisze, że misjonarz „mówił Teresie i jej dwunastu mniszkom o «milionach dusz, które tam giną, bo nie ma,

kto by je uczył prawdziwej wiary»". Teresa z kolei kontynuuje: „Miał do nas przemowę, pobudzając nas do pokuty; potem nas pożegnał”, ponieważ spieszył się, by dotrzeć do Rady Ameryki w Madrycie... i trybunału papieskiego w Rzymie. Teresa czuje się tym bardzo dotknięta: „Pozostałam tak przejęta żalem nad zgubą tylu dusz, że prawie odchodziłam od siebie”. Usuwa się na samotność do jednej z pustelni ogrodu i prosi Boga, by temu zaradził, pełna zazdrości wobec tych, „którym dane jest dla miłości Pana naszego poświęcać się tej wielkiej sprawie, chociażby tysiąc razy na śmierć narazić się mieli”¹.

Staje się rzecz niespodziewana: Pan odpowiada na jej błagania. „Z wielką do mnie mówiąc miłością i pocieszając mnie, rzekł: Córko, poczekaj nieco, a ujrzysz rzeczy wielkie” – „aż wreszcie nastąpiło”².

Spotkanie z misjonarzem było dla św. Teresy dużym impulsem do przeprowadzenia poważnej reformy poszczególnych klasztorów.

W 2012 r. karmelitanki bose obchodzą 400-lecie swej obecności na ziemiach polskich. Jubileusz ten stał się okazją do różnego rodzaju sympozjów i spotkań. Ujęcie historyczne skłania także do podjęcia aktualnych tematów związanych z troską Kościoła o ewangelizację we współczesnym świecie. Jednym z nich jest ukazana w tym artykule działalność misyjna Kościoła w Ameryce w świetle nauczania Jana Pawła II i Benedykta XVI oraz w kontekście *Księgi fundacji* św. Teresy od Jezusa. Niniejsze opracowanie składa się z kilku części. W pierwszej omówiono statystykę Kościoła w Ameryce, w drugiej przesłanie bł. Jana Pawła II do Amerykanów, w trzeciej z kolei przesłanie Benedykta XVI. W zakończeniu podsumowano te przesłania oraz zamieszczono świadectwo pracy kapłana aktualnie pracującego w Meksyku.

¹ Por. T. Alvarez, *Komentarz do Księgi fundacji św. Teresy od Jezusa*, Kraków 2012, s. 18-19.

² Tamże.

1. Ameryka w statystyce

1.1. Statystyka Kościoła katolickiego według kontynentów w 2009 r.

W 2009 r. na świecie żyło 6 mld 777 mln 599 tys. mieszkańców. Najbardziej zaludnionym kontynentem była Azja. Mieszkało tam 4 mld 115 mln 586 tys. osób. Najwięcej mieszkańców na 1 km² żyje w Azji – 92, a najmniej w Oceanii – 4. Średnio na ziemi na 1 km² żyje 50 osób³.

W 2009 r. na całym świecie było ochrzczonych 1 mld 180 mln 655 tys. katolików. W porównaniu z liczbą ludności jest to 17,4%. Liczba katolików na 100 mieszkańców jest bardzo zróżnicowana. Najwięcej jest ich w Ameryce – 63,1%, w Europie – 40%, w Oceanii – 25,9%, w Afryce – 18,1% i w Azji – 3,1%⁴.

W Kościele w 2009 r. było 2956 kościelnych jednostek administracyjnych (diecezji, wikariatów apostolskich, administratur apostolskich itd.). Najwięcej w Ameryce – 1078, następnie w Europie – 748, a najmniej w Oceanii – 79⁵.

Na świecie w 2009 r. było 5065 biskupów. Najwięcej w Ameryce – 1899, a najmniej w Oceanii – 132 (w Polsce było 135 biskupów). W 2009 r. w Kościele katolickim na 219 433 parafie najwięcej istniało w Europie – 122 863 oraz w Ameryce – 56 601. Wszystkich ośrodków duszpasterskich (parafii, stacji misyjnych i innych) było 449 700 (np. w Polsce było 10 303 parafie oraz 815 innych ośrodków duszpasterskich, czyli razem: 11 118)⁶.

W 2009 r. w Kościele pracowało 410 593 kapłanów (diecezjalnych i zakonnych). Najwięcej kapłanów w Europie – 191 055, następnie w Ameryce – 122 567. W 2009 r. na świecie posługę pełniło

³ Por. F. Jabłoński, *Terytoria misyjne w świetle Kongregacji Ewangelizowania Narodów*, Warszawa 2012, s. 343.

⁴ Tamże, s. 344.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże, s. 345.

789 371 siostr zakonnych (z czasowymi i wieczystymi ślubami). Najwięcej siostr w Europie – 294 503, a następnie w Ameryce – 198 376. W 2009 r. w Kościele posługiwało 38 155 stałych diakonów. Najwięcej w Ameryce – 24 582, następnie w Europie – 12 655, a najmniej w Azji – 166⁷.

Biorąc pod uwagę wszystkich pracowników Winnicy Pańskiej, to w 2009 r. było: 1 mld 180 mln 655 tys. katolików: 5065 biskupów, 410 593 kapłanów, 38 155 stałych diakonów, 54 229 zakonników, 729 371 siostr z wieczystymi ślubami, 26 997 członków świeckich instytutów życia konsekrowanego, 320 226 świeckich misjonarzy i 3 mln 151 tys. 77 katechistów⁸.

1.2. Statystyka Kościoła katolickiego Ameryce w 2009 r.

W dniu 12 października 1992 r. celebrowano 500 lat (1492-1992) początku ewangelizacji Ameryki. Wspomnienie to pomogło katolikom amerykańskim uświadomić sobie, że Chrystus pragnie spotkać się z mieszkańcami tak zwanego Nowego Świata, by włączyć ich do swojego Kościoła i stać się obecnym w ten sposób w historii tego kontynentu (por. *Ecclesia in America* 1; 2).

Z danych Kościoła katolickiego na 2009 r. uwzględnimy celowo tylko dane dotyczące kontynentu amerykańskiego. Pozwoli to wyobrazić sobie, jak ważny jest ten kontynent dla Kościoła powszechnego.

W 2009 r. w Ameryce mieszkało 921 824 000 ludzi. W Ameryce żyły 22 osoby na km². Liczba katolików wynosiła 582 012 000 – 63,1%. W Ameryce żyło 339 812 000 niekatolików. W Ameryce było 1078 jednostek administracyjnych (diecezji, wikariatów apostolskich, administratur apostolskich itd.) i 56 601 parafii. Pracowało 1899 biskupów, 122 567 kapłanów (diecezjalnych i zakonnych), w tym zakonnych: 41 156 oraz 198 376 siostr zakonnych (z czasowymi i wieczystymi ślubami). Stałych diakonów było 24 582.

⁷ Tamże, s. 347.

⁸ Tamże, s. 348.

W Ameryce funkcjonowało 42 555 instytucji opieki społecznej posiadanych lub administrowanych przez wspólnoty kościelne lub zakonne.

W 2009 r. udzielono chrztu – 8 mln 278 tys. 710 osobom; po raz pierwszy Komunię św. przyjęło – 5 mln 519 tys. 45 osób; sakrament bierzmowania – 4 mln 478 tys. 101 osób; sakrament małżeństwa – 1 mln 205 tys. 507 par⁹.

1.3. Terytoria misyjne w Ameryce

W Kościele powszechnym misję pasterską pełni papież przy pomocy dykasterii i instytucji Kurii Rzymskiej, które z jego ramienia służą dobru całego Ludu Bożego. Dykasterią odpowiedzialną za misję *ad gentes* jest Kongregacja Ewangelizowania Narodów. To ona w jego imieniu określa, czy dane terytorium jest misyjne czy też nie. Dnia 6 stycznia 2012 r. przypadła 390. rocznica jej powstania (1622-2012)¹⁰.

W 2010 r. kongregacji podlegały 1093 terytoria misyjne: 183 archidiecezje, 769 diecezji, 81 wikariatów apostolskich, 39 prefektur apostolskich, 9 misji *sui iuris*, 6 ordynariatów polowych, 4 administracje apostolskie, 1 opactwo terytorialne, 1 patriarchat (Wschodnich Indii). Terytoria misyjne w 2010 r. znajdowały się na 4 kontynentach: Afryka, Ameryka, Azja oraz Australia i Oceania, w 138 krajach. Najwięcej terytoriów misyjnych, podlegających kongregacji, leżało na kontynencie afrykańskim – 495, następnie na kontynencie azjatyckim 474. Na kontynencie amerykańskim z kolei było 78 terytoriów misyjnych (w Ameryce Południowej – 46, a w Ameryce Północnej i Środkowej – 32). Terytoria te leżały w 35 krajach. Najmniej terytoriów było w Australii i Oceanii – 46¹¹.

W Ameryce Północnej i Środkowej w 2010 r. były 32 terytoria misyjne: 6 archidiecezji, 19 diecezji, 5 wikariatów apostolskich

⁹ Tamże, s. 343-352.

¹⁰ Tamże, s. 13-16.

¹¹ Tamże, s. 353.

i 2 misje *sui iuris*. W Ameryce Północnej i Środkowej terytoria misyjne znajdowały się w **22 krajach**: Antigua i Barbuda – Antyle Małe (1); Bahamy (1); Barbados – Antyle Małe (1); Belize (1); Bermudy (1); Dominika – Antyle Małe (1); Grenada – Antyle Małe (1); Gwadelupa – Antyle Małe (1); Gwatemala (2); Honduras (2); Jamajka – Antyle Wielkie (3); Kajmany (1); Kanada (6); Martynika – Antyle Małe (1); Meksyk (1); Nikaragua (1); Panama (2); Saint Vincent i Grenadyny – Antyle Małe (1); Saint-Pierre i Miquelon (1); Santa Lucia – Antyle Małe (1); Turks i Caicos (1); USA – Alaska (1)¹². Najwięcej w Kanadzie – 6 i na Jamajce – 3. Najstarsze terytorium misyjne, podlegające obecnie kongregacji, utworzono w 1850 r., w Trinidad i Tobago oraz na Dominikanie, a ostatnie w 2000 r. na Kajmanach (misje *sui iuris*).

W Ameryce Południowej z kolei było 46 terytoriów misyjnych: 1 archidiecezja, 6 diecezji, 38 wikariatów apostolskich i 1 prefektura apostolska. W Ameryce Południowej terytoria misyjne znajdują się w 13 krajach: Antyle Holenderskie (1); Boliwia (5); Chile (2); Ekwador (8); Falklandy (1); Gujana (1); Gujana Francuska (1); Kolumbia (11); Paragwaj (2); Peru (8); Surinam (1); Trynidad i Tobago – Antyle Małe (1); Wenezuela (4). Najwięcej było w Kolumbii – 11, w Ekwadorze – 8 i w Peru – 8. Najstarsze terytorium misyjne, podlegające obecnie kongregacji, utworzono w 1871 r. w Ekwadorze, a ostatnie w 2008 r. również w Ekwadorze (wikariat apostolski w Galapagos)¹³.

2. Przesłanie Jana Pawła II do Ameryki

Nauczanie Jana Pawła II dotyczące Ameryki zostało zawarte w adhortacji apostolskiej *Ecclesia in America*¹⁴ (22 I 1999 r.). Swoje przesłanie przekazywał również podczas licznych podróży. Papież Jan Paweł II odbył 104 podróże zagraniczne; 48 z nich poprowadziło

¹² Tamże, s. 354.

¹³ Tamże.

¹⁴ Dalej: EAm.

go na terytoria misyjne. Najwięcej, bo aż 20 z nich, Jan Paweł II odbył do obu Ameryk. Należy podkreślić tutaj 5 podróży do Meksyku (1979, 1990, 1993, 1999, 2002) i 4 do Brazylii (1980, 1982, 1991, 1997)¹⁵.

Adhortacja *Ecclesia in America* została podpisana przez Jana Pawła II w największym sanktuarium Maryjnym w Ameryce Łacińskiej – w Guadalupie, w Meksyku. Papież zwrócił się z tego ważnego miejsca do wszystkich mieszkańców kontynentu amerykańskiego. Ten liczący 147 stron dokument jest owocem Synodu Biskupów Ameryki. Zaraz na początku podkreśla on dar łaski spotkania z Chrystusem oraz 500-lecie dziejów ewangelizacji kontynentu, który gromadzi dzisiaj największą liczbę katolików (63,1%). Owocem ewangelizacji jest także przekazanie Ewangelii Indianom i uczynienie jej częścią ich kultury, czego największym przykładem jest właśnie historia objawień Matki Bożej w Guadalupie¹⁶. Do Kościoła w obu Amerykach należą różne grupy etniczne: od Eskimosów na Alasce, Algonkinów, Irokezów, Atapasków z Kanady, Pimosów, Czerokozów i Nawahów z USA, po Indian z Meksyku, Ameryki Środkowej i Południowej, mieszkańców Karaibów, Metysów, Mulatów, Afroamerykanów, Kreoli, emigrantów z Europy i Azji¹⁷.

W adhortacji papież skupia się na trzech grupach tematycznych. Pierwsza z nich dotyczy wewnętrznej odnowy Kościoła, druga – akcji Kościoła w sferze duchowej, takich jak wprowadzanie wartości ewangelicznych w kulturę, rozkrzewianie wiary i stosunek do religii niechrześcijańskich. Trzecia grupa tematów wiąże się ze stosunkiem Kościoła do różnych, niekiedy trudnych zjawisk z dziedziny życia społecznego¹⁸.

¹⁵ Por. J. Górski, *Jan Paweł II Misjonarz świata*, Katowice 2006, 11-12.

¹⁶ Por. J. Różański, *Słowo wstępne*, w: J. Różański (red.), „*Ecclesia in America*”. *Wybrane problemy Kościoła*, Warszawa 2003, 5-9.

¹⁷ Por. J. Garcia, *Oblicza Chrystusa według Synodu poświęconego Ameryce*, „Nurt SVD” 1(2000)33.

¹⁸ Por. P. Sokołowski, „*Ecclesia in America*” – przesłanie dla Kościoła na kontynencie amerykańskim oraz dla Kościoła powszechnego, wstępne w: J. Różański (red.), „*Ecclesia in America*”..., dz. cyt., s. 19.

Jan Paweł II zwraca ponadto uwagę na potrzebę poszanowania prawa tubylców do własnej ziemi oraz sprzeciwia się marginalizacji imigrantów. Przypomina, „że Amerykanie pochodzenia afrykańskiego cierpią nadal w niektórych miejscach na skutek uprzedzeń etnicznych, które są ważną przeszkodą do spotkania z Chrystusem” (EAm 64). Odnosząc się do problemu imigrantów, papież przypomina, że w dziejach kontynentu amerykańskiego było wiele ruchów migracyjnych, w wyniku których przybywało tam wiele kobiet i mężczyzn w nadziei na lepszą przyszłość. Wobec migrantów „potrzebna jest postawa gościnności i troskliwości, która zachęciłaby ich do integracji w życie kościelne, bez naruszania ich wolności i właściwej im tożsamości kulturowej” – głosi dokument (EAm 65). Mówiąc o różnych aspektach życia społecznego, Jan Paweł II podkreśla, że ewangelizacja Ameryki nie jest rozdziałem zamkniętym, historią ocenianą różnie w zależności od opcji politycznej i sposobu myślenia. Jednocześnie zaznacza, że także dzisiaj Ameryka potrzebuje Ewangelii i Kościoła, stawiając przed nim liczne wyzwania: nagłać wyzwania społeczne, m.in. troskę o poszanowanie praw człowieka, zachowywanie reguł demokracji, negatywne skutki globalizacji oraz zadłużenie zewnętrzne licznych krajów, urbanizację, korupcję, handel i używanie narkotyków, dbałość o środowisko naturalne. Papież sprzeciwia się także „kulturze śmierci” jako modelowi społeczeństwa, w którym dominują silni, marginalizując, a nawet eliminując słabych. Wymienia nienarodzone dzieci, ludzi starych i nieuleczalnie chorych, poddawanych czasami eutanazji oraz „liczne istoty ludzkie zepchnięte na margines przez konsumpcjonizm i materializm” (EAm 63). W adhortacji tej Jan Paweł II przypomina także o jednym z wymagań Synodu, które mówi, iż Kościół w Ameryce powinien więcej mówić o Jezusie Chrystusie, ludzkiej twarzy Boga oraz boskiej twarzy człowieka¹⁹.

Potrzebna jest także troska o katechizację oraz wysiłek ewangelizacji kultury, w tym także wzmocnienie ośrodków nauczania katolickiego. Jan Paweł II wzywa do inkulturacji w przepowiadania-

¹⁹ Por. J. Róžański, *Słowo wstępne*, dz. cyt., s. 5-9.

niu, tak aby Ewangelia była głoszona w języku i z uwzględnieniem kultury tych, do których jest skierowana. Jest to jakby swoiste memorandum w odniesieniu do błędów i zaniedbań Kościoła poczynionych w historii ewangelizacji. Jednocześnie wyznacza program duszpasterski, który zakłada odstępianie od nieaktualnych i krępujących form pracy przy jednoczesnym wypracowaniu i podjęciu się ewangelizacji w oparciu o nowe metody, nowe cele i z nowym zapalem²⁰.

Jan Paweł II w szczególny sposób zwraca się do biskupów, nazywanych „promotorami komunii”. Do ich zadań należy wypracowanie i realizacja planów duszpasterskich przy współpracy prezbiterów i osób świeckich. Pomocnikami biskupów są prezbiterzy, do których skierowana jest zachęta wzmacniania swojej tożsamości kapłańskiej. Jej głównym punktem odniesienia powinien być Jezus Chrystus i Jego przykład „życia pełnego wyrzeczeń i służby aż do śmierci” (por. EAm 39)²¹.

Papież zwraca się z prośbą do kapłanów, aby więcej uwagi i czasu poświęcali celebrowaniu sakramentu pojednania i w ten sposób tworzyli pojednane ze sobą wspólnoty, które staną się znakiem w świecie napiętnowanym przez liczne podziały ideologiczne, etniczne, ekonomiczne i kulturalne²².

Inną grupą, która wywarła i nadal wywiera wielki wpływ na kształt Kościoła w Ameryce, są zakony męskie i żeńskie. Współczesny Kościół potrzebuje również osób konsekrowanych, które będą nadal głosić Ewangelię i dawać świadectwo swoim zaangażowaniem²³. W adhortacji Jan Paweł II wiele uwagi poświęca modlitwie oraz potrzebie powołań kontemplacyjnych.

²⁰ Por. T. Szyszka, *Wyzwanie do ewangelizacji kultury według adhortacji Jana Pawła II „Ecclesia in America”*, w: J. Róžański (red.), *„Ecclesia in America”...*, dz. cyt., s. 97-98.

²¹ Por. T. Szyszka, *Wstęp do adhortacji „Ecclesia in America”*, w: Jan Paweł II, *Dzieła zebrane*, t. 2. *Adhortacje*, Kraków 2006, s. 662.

²² Por. J. Róžański OMI, *Słowo wstępne*, dz. cyt., s. 5-9.

²³ Por. T. Szyszka, *Wstęp do adhortacji „Ecclesia in America”*, dz. cyt., s. 662.

W dziele nowej ewangelizacji w Ameryce nie do przecenienia jest także rola świeckich. Adhortacja zwraca uwagę, że odnowa Kościoła w Ameryce nie będzie możliwa bez aktywnej obecności świeckich, ponieważ to „na nich właśnie w dużej mierze spoczywa odpowiedzialność za przyszłość Kościoła” (EAm 44)²⁴.

Papież wzywa ponadto Kościół w Ameryce do poważnego rachunku sumienia²⁵. Wielkim wyzwaniem dla Kościoła na tym kontynencie pozostają liczne sekty i nowe ruchy religijne, a także pełna niesprawiedliwości sytuacja społeczna wielu ludów²⁶. Chociaż Kościół Ameryki Południowej jest liczebnie pokaźny, to jednak brakuje w nim głębokiej wiary. Chrystianizacja tego kontynentu została przeprowadzona szybko, jednak bez odpowiedniej ewangelizacji²⁷.

Świętymi związanymi z pierwszą ewangelizacją Ameryki są: Róza z Limy, Juan Diego, Marcin de Porres. Chociaż papież w omawianym dokumencie wymienia tylko pierwszą świętą, to jednak zaznacza, że jest ich wielu, także z czasów nam bliższych (EAm 15).

Pod koniec adhortacji Jan Paweł II poświęca wiele miejsca misjom *ad gentes*. Píše, że

Kościół partykularny Ameryki są powołane, aby rozciągnąć zapal ewangelizacyjny poza granice swego kontynentu. Nie mogą one zachowywać tylko dla siebie niezmiernych bogactw swojego chrześcijańskiego dziedzictwa. Powinny nieść je całemu światu i przekazywać tym, którzy go jeszcze nie znają (EAm 74)²⁸.

Mimo wielu trudności Kościół południowoamerykański posyła swoich misjonarzy w różne zakątki świata w myśl zasady zawartej w nauczaniu Jana Pawła II, aby „dawać nawet ze swego ubóstwa”.

²⁴ Por. Tamże.

²⁵ Por. R. Jaszczuk, *Wybrane aspekty nowej ewangelizacji w świetle posynodalnej adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Ecclesia in America”*, w: J. Różański (red.), „*Ecclesia in America*”..., dz. cyt., s. 50.

²⁶ Por. J. Piotrowski, *Maryjne drogi ewangelizacji Ameryki Łacińskiej*, w: J. Różański (red.), „*Ecclesia in America*”..., dz. cyt., s. 111-112.

²⁷ Por. J. Górski, *Nowy paradygmat misji*, Warszawa 2006, 106-110.

²⁸ Por. J. Różański, *Słowo wstępne*, dz. cyt., s. 5-9.

Z tego kontynentu pochodzi ok. 3 tys. misjonarzy i misjonek. Najliczniejsi są z Meksyku, Brazylii, Kolumbii i Argentyny²⁹.

3. Przesłanie Benedykta XVI do Ameryki

Benedykt XVI odbył apostolskie podróże do 3 krajów: Brazylii, Meksyku i na Kubę. Jego przesłanie zawarte jest w przemówieniach i homiliach wypowiedzianych w tych krajach oraz podczas spotkań z biskupami w Rzymie w ramach wizyty *ad limina Apostolorum*.

3.1. Przesłanie w Brazylii

Pielgrzymka Benedykta XVI do Brazylii odbyła się w dniach 9-13 maja 2007 r. Ksiądz Paweł Rozpiątkowski w artykule *W największym katolickim kraju świata* w ogólnopolskim wydaniu „Niedzieli” zwrócił uwagę, że Benedykt XVI tuż po przylocie, podczas powitalnego przemówienia na lotnisku, wskazał na szeroki zasięg swojej pielgrzymki.

Cel mojej wizyty – mówił – [...] wykracza poza granice tego kraju. Przed Kościołem w Ameryce Łacińskiej i na Karaibach stanęły nowe wyzwania, wyrosły nowe problemy, powstało więc zapotrzebowanie na *aggiornamento* programów duszpasterskich Kościoła na całym kontynencie. Dla większości krajów kontynentu są one podobne. W papieskiej wizycie szczególnie widać było trzy. Wytyczały je słowa z powitalnego przemówienia Benedykta XVI: życie, misja ewangelizacyjna i solidarność

– píše ks. Rozpiątkowski.

Pierwsze papieskie przesłanie dotyczyło obrony życia. Wobec pojawiających się w Ameryce Łacińskiej zamachów na życie papież stanął w obronie życia. Uczynił to podczas V konferencji Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów oraz na spotkaniu z młodzieżą brazylijską, mówiąc:

²⁹ Por. J. Piotrowski, *Maryjne drogi ewangelizacji*..., dz. cyt., s. 111-112.

Wspierajcie życie – od początku do jego naturalnego końca; opiekujcie się osobami w podeszłym wieku, gdyż zasługują one na szacunek i podziw za dobro, które uczyniły.

Drugim papieskim przesłaniem była misja ewangelizacyjna. Na spotkaniu z młodzieżą na stadionie „Paulo Machado de Carvalho” w São Paulo papież zwrócił się do młodych słowami:

Posyłam was zatem z wielką misją ewangelizowania chłopców i dziewcząt. Bądźcie apostołami młodzieży! Zaproście ją do pójścia z wami, do zakosztowania waszego własnego doświadczenia wiary, nadziei i miłości; do spotkania Jezusa.

Do biskupów w katedrze w São Paulo 11 maja 2007 r. powiedział z kolei, że przechodzenie ludzi do sekt jest znakiem braku odpowiedniej ewangelizacji. Jaka byłaby odpowiednia? Papież dał następującą receptę: więcej misjonarzy na przedmieściach – świeckich i zakonnych, dzięki którym ubodzy z przedmieść, najbardziej narażeni na działalność sekt, poczują bliskość Kościoła.

Trzecim głównym tematem papieskiej pielgrzymki była solidarność. Ameryka Łacińska nie od dziś woła o sprawiedliwość. Jest przykładem kontynentu o wielkich rozwarstwieniach społecznych. Bieda i niesprawiedliwy podział dóbr – to wielkie wyzwania. O sytuacji Brazylii, charakterystycznej zresztą dla większości krajów kontynentu, papież powiedział:

Nie ulega wątpliwości, że solidarność będzie słowem pełnym treści, gdy żywotne siły społeczeństwa, każda we własnym zakresie, zaangażują się w sposób poważny w budowę przyszłości pokoju i nadziei dla wszystkich.

Aby zrealizować te trzy przesłania, potrzebna jest świętość, która jest warunkiem wszelkiej ewangelizacji. „Tylko od świętych, tylko od Boga pochodzi prawdziwa rewolucja, decydująca o przemianach świata” – powiedział papież 11 maja podczas Mszy św. kanonizacyjnej pierwszego świętego brazylijskiego – franciszkańskiego zakonika, bł. Antoniego od św. Anny Galvao. Benedykt XVI wskazał go Brazylijczykom jako wzór zaangażowania duszpasterskiego dla Kościoła w Brazylii i Ameryce Łacińskiej. Przywołując opinię Senatu São Paulo, nazwał św. Antoniego „mężem pokoju

i miłości”. Wskazał też na pobożność maryjną zakonika, o której mówił, że „jest pewną gwarancją matczynej opieki i obrony w godzinie pokusy”³⁰.

3.2. Przesłanie w Meksyku

W dniach 23-26 marca 2012 r. papież Benedykt XVI odbył podróż apostolską do Meksyku. Ojciec Stanisław Tasiemski z KAI, komentując to wydarzenie dla portalu stefczyk.info, wskazał na wyzwania, przed jakimi stanął papież w Ameryce Łacińskiej. Relacjonując podróż papieża do Meksyku i na Kubę, napisał:

Benedykt XVI już mówił w samolocie, że zmierza śladami Jana Pawła II. Nie odczuwa on tutaj tego w żaden sposób jako rywalizacji, wręcz przeciwnie, zdaje sobie sprawę, że te pięć pielgrzymek Jana Pawła II pozostawiło tutaj bardzo wyraźny ślad. Zresztą to widać choćby w Sanktuarium Matki Bożej w Guadalupe, gdzie jest bodaj kilka pomników Jana Pawła II i gdzie Jan Paweł II jest czczony jak autentyczny święty³¹.

W czasie pobytu w Meksyku Benedykt XVI podczas nieszpórów w katedrze w León powiedział, że „Kościół w Ameryce Łacińskiej, który wielokrotnie łączył się z Jezusem Chrystusem w Jego męce, musi nadal być ziarnem nadziei”. W swojej homilii Benedykt XVI przypomniał, że do trudności, jakie napotyka misja Kościoła w Ameryce Łacińskiej, należą: brak środków i zasobów ludzkich oraz ograniczenia wolności Kościoła w pełnieniu swego posłannictwa. „Wiedźcie, że zajmujecie szczególne miejsce w modlitwach tego, który otrzymał od Chrystusa zadanie utwierdzenia w wierze swych braci”. Papież poruszył także problemy społeczne tego regionu:

³⁰ Por. P. Rozpiątkowski, *W największym katolickim kraju świata*, „Niedziela” 20(2007)6 www.niedziela.pl/artukul_w_niedzieli.php?doc=nd200720&nr=0, 7.11.2012.

³¹ Benedykt XVI: przesłanie do całej Ameryki Łacińskiej, <http://www.stefczyk.info/publicystyka/opinie/benedykt-xvi-przeslanie-do-calej-ameryki-lacinskiej,3876113903>, 6.11.2012.

Bądźcie po stronie zmarginalizowanych z powodu użycia siły, przemocy lub bogactwa ignorującego tych, którym brakuje niemal wszystkiego. Kościół nie może oddzielać wielbienia Boga od służby ludziom³².

3.3. Przesłanie na Kubie

Na Kubie papież przebywał w dniach 26-28 marca 2012 r. W czasie tej wizyty nie doszło do oficjalnego spotkania przedstawicieli opozycji z papieżem. Na Kubę przybyła z Florydy 800-osobowa grupa obywateli USA o kubańskich korzeniach, aby uczestniczyć w pielgrzymce papieża do ich ojczyzny. Arcybiskup Thomas Wenski z Miami w USA nazwał to przedsięwzięcie „pierwszym cudem pielgrzymki Benedykta XVI”. Zdaniem arcybiskupa, „zrodzi ona wiele owoców, podobnie jak miało to miejsce po wizycie na Kubie bł. Jana Pawła II przed czternastu laty”.

Podczas Mszy św. sprawowanej 26 marca na placu Antonio Maceo w Santiago de Cuba Benedykt XVI zachęcał kubańskich katolików, aby dawali świadectwo wiary w życiu ich ojczyzny i zawierzył wszystkich Kubańczyków opiece Matki Bożej Miłosierdzia z El Cobre. W czasie Eucharystii sprawowanej 28 marca na Placu Rewolucji José Martí w Hawanie papież zaapelował o zapewnienie autentycznej wolności religijnej i poszanowanie swobody sumienia. Podkreślił, że obowiązkiem ludzi wierzących jest głoszenie Chrystusa – Drogi, Prawdy i Życia. „Kuba i świat potrzebują zmian, ale będą one miały miejsce jedynie wówczas, jeśli każdy będzie zdolny do pytania się o prawdę i zdecyduje się na podjęcie drogi miłości, upowszechniając pojednanie i braterstwo” – powiedział wówczas Benedykt XVI. Papież skrytykował tych, którzy rezygnują z poszukiwania prawdy, przyjmują postawę irracjonalności i fanatyzmu, zamykają się w „swojej prawdzie” i usiłują narzucić ją innym.

Zaznaczył ponadto, że misją Kościoła jest przekazywanie innym Chrystusa. „Aby spełnić to zadanie, musi liczyć na podstawową wolność religijną, polegającą na możliwości głoszenia i celebrowania

³² Por. <http://www.radiorodzina.pl/wiadomosci/3118/>, 6.11.2012.

wiary także publicznie, niosąc orędzie miłości, pojednania i pokoju, które Jezus przyniósł na świat” – podkreślił Ojciec Święty³³.

3.4. Inne przesłania

Benedykt XVI, mówiąc do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Komisji ds. Ameryki Łacińskiej (8 kwietnia 2011 r.), podkreślił rolę pobożności ludowej w dziele nowej ewangelizacji. Zaznaczył, że realizacja misji w kościołach lokalnych wymaga nie tylko organizacyjnych wysiłków Kościoła, ale też głębokiego przyłgnięcia wierzących do Chrystusa i Jego Ewangelii³⁴.

22 czerwca 2012 r. papież zwrócił się do biskupów z Kolumbii przybyłych z wizytą *ad limina*: „lud Boży jest wezwany do oczyszczenia się i ożywienia swej wiary”. Benedykt XVI napominał, by nie ignorowali ani nie lekceważyli „coraz bardziej aktywnych wspólnot zielonoświątkowców i ewangelickich”, obecnych w wielu regionach kontynentu. Następnie w swoim przemówieniu wyraził troskę o ofiary przestępczości, w szczególności porwanych, oraz tych, którzy uwikłani są w handel narkotykami i bronią. Papież zachęcił również episkopat kolumbijski do kontynuowania wysiłków podejmowanych w ostatnich latach, „aby zrealizować inicjatywy mające na celu szerzenie nurtu odnowionej i owocnej ewangelizacji”. Apelowal do biskupów, aby „ożywiali u swoich wiernych świadomość, że są uczniami i misjonarzami Chrystusa, umacniając korzenie wiary, podsycając nadzieję i ożywiając świadectwo miłości”³⁵.

³³ Benedykt XVI na Kubie – podsumowanie, <http://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/z-zycia-kosciola/art,9560,benedykt-xvi-na-kubie-podsumowanie.html>, 7.11.2012.

³⁴ Por. www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/komlac_08042011.html, 12.12.2012.

³⁵ Por. www.osservatoreromano.va/portal/dt?JSPTabContainer.setSelected=JSPTabContainer%2FDetail&last=false=&path=/news/vaticano/2012/144q12-II-Papa-a-vescovi-della-Colombia-in-visita-.html&title=Wiaara%20oczyszczona%20i%20o%20C5%BCywiona&locale=pl, 12.12.2012.

Podsumowanie

„Śladami posynodalnej adhortacji apostołskiej *Ecclesia in America* za przewodnictwem Matki Bożej z Guadalupe, Matki całej Ameryki, Gwiazdy nowej ewangelizacji” – tak brzmiał tytuł międzynarodowego kongresu, zorganizowanego w 15. rocznicę zwołania Synodu Biskupów dla kontynentu amerykańskiego (9-12 grudnia 2012 r.). Z uczestnikami kongresu spotkał się w bazylice Benedykt XVI. Jego przesłanie może stanowić podsumowanie papieskich przesłań skierowanych do Kościoła w Ameryce. Papież zwrócił uwagę, że tematyka tamtego Synodu i będącej jego owocem adhortacji bł. Jana Pawła II *Ecclesia in America*, jest wciąż aktualna.

Przytoczona adhortacja apostołska wskazywała już na wyzwania i trudności, które dziś nadal są obecne ze szczególnymi, złożonymi znamionami. Istotnie, sekularyzacja i różne grupy religijne rozprzestrzeniają się na wszystkich szerokościach geograficznych, rodząc liczne problemy. Edukacja i promowanie kultury życia to zasadnicza, pilna potrzeba, zwłaszcza wobec szerzenia się mentalności zagrażającej godności osoby oraz niesprzyjającej ochronie instytucji małżeństwa i rodziny. Niepokój budzą bolesne sytuacje emigracji, wykorzenienia czy przemocy, zwłaszcza powodowanej przez zorganizowaną przestępczość, korupcję, handel narkotykami czy bronią. A cóż powiedzieć o raniących nierównościach i strefach ubóstwa z przyczyn ekonomicznych, politycznych i społecznych?

– powiedział Benedykt XVI. Kościół katolicki jest przekonany, że do znalezienia odpowiednich rozwiązań konieczne jest spotkanie z żywym Chrystusem.

Miłość Chrystusa przynagla nas, byśmy oddali się bez zastrzeżeń głoszeniu Jego imienia w Ameryce. Odnowiony duch misyjny i gorliwa hojność waszego zaangażowania będą niezastąpionym wkładem w to, czego Kościół powszechny oczekuje i czego potrzebuje od Kościoła w Ameryce

– powiedział papież³⁶.

Pewnego rodzaju podsumowanie podjętej problematyki dotyczącej Kościoła w obu Amerykach może stanowić list obecnie pracującego kapłana w Prałaturze apostołskiej Huautla;

³⁶ Por. <http://ekai.pl/wydarzenia/swiat/x61500/papiez-do-biskupow-ameryki>, 18.12.2012.

To jest moja prawdziwa satysfakcja kapłańska. Ludzie już wiedzą, po roku mojej pracy, że każdego dnia ksiądz jest rano, pół godziny przed Mszą św. w konfesjonale i wieczorem od 18:00 do 19:00 – każdego dnia. Czasami płakać się chce ze szczęścia, bo słyszysz i czujesz, jak dusza i serce człowieka powraca do Boga. Nie jestem kapłanem młodym, w tym roku mija 30 lat kapłaństwa i już wiele rzeczy widziałem i słyszałem, ale te spowiedzi po wielu latach są wzruszające. Meksyk żyje bez Boga. Gdyby katolikom odjąć figurki, kwiaty, dym, świece i wodę święconą – to nie mają prawie nic, co ich łączy z Bogiem. Oni lubią świętować. Ludzie żyją ze swoimi zwyczajami – przejdą się raz w roku z figurką, pójdą do kościoła w rocznicę śmierci swego krewnego, w większe święto, niektórzy nawet raz w miesiącu³⁷.

³⁷ Por. M. Zalewski, List do ks. F. Jabłońskiego z dn. 25 kwietnia 2012 r. Archiwum autora artykułu.